In deze column plaatst prof. dr. Bram van Dam kanttekeningen bij feiten en/of gebeurtenissen, die in de breedste zin van het woord te maken hebben met de wereld van de Psycho-Neuro-Immunologie.

Even 5 minuten...

Luisteren naar Bernard Lown

Bram van Dam

Bernard Lown is emeritus professor voor cardiologie aan de Harvard Medical School in Boston. Alhoewel al 86 jaar oud, praktiseert hij nog één tot twee maal per week. Hij is een beroemdheid in de cardiologie, winnaar van de Nobelprijs, maar - verbazend genoeg - niet voor geneeskunde.

Nadat de koude oorlog begin van de jaren tachtig langzaam aan intensiteit en betekenis verloor, werden contacten tussen Sowjetische en Amerikaanse cardiologen mogelijk. Natuurlijk was het eerste thema de cardiologie. Lown had juist (1971) een classificatie van vormen van kamerfibrilleren opgesteld, die tot vandaag de dag geldt.

Al in 1961 had hij, ter onderbreking van salvos van extrasystolen, de lidocaïne-therapie voor het eerst toegepast. In hetzelfde jaar vond hij de elektro-defribillator uit en in 1966 riep hij de eerste cardiologische intensive care unit in het leven. Een aantal syndromen (zoals het ´LGL-syndroom´ of het ´Sinusknoop-syndroom´) draagt Lown´s naam. Maar Lown en zijn Sowjetische collega Evgenij Chazov praatten vooral over de gevaren van een atoomoorlog. De directe aanleiding daartoe was het dramatische atoomreaktor-ongeluk van 'Three mile Island' in 1979. In 1980 werd de 'Organisation of International Physicians for the Prevention of Nuclear War' in het leven geroepen en daarvoor kreeg Lown samen met zijn russische collega Chazov in 1985 de Nobelprijs voor de vrede.

Lown is niet meer weg te denken uit de cardiologie. Een uitnemend technocraat, die uiterst creatief weet om te gaan met het zieke hart. Ik geef u een voorbeeld. Het was gebruikelijk om patiënten na hartoperaties absolute rust voor te schrijven. De nazorg na dergelijke operaties verliep niet erg succesvol, totdat Lown op zijn afdeling pas geopereerde hartpatiënten de dag na de operatie al op een stoel zette, om ze daarna systematisch te trainen. Het hart is een spier en spieren hebben training nodig, zo redeneerde Lown. Cardio-fitness en harttrainingsgroepen zijn vandaag de dag niet meer weg te denken uit onze samenleving.

In 1995 schrijft de intussen op hoge leeftijd zijnde arts het boek "The lost art of healing", een bestseller, vertaald in vele talen. Waar gaat het om, als Lown over ´helen´ spreekt? Gaat het om nog betere medicamenten, om noch meer ´hightech medicine´? Nee, zegt Lown, dat gedeelte is behandelen. Erg belangrijk, maar uiteindelijk niet helen. ´Behandelen´ heeft betrekking op een slecht functionerend orgaan(systeem), ´helen´ heeft te maken met een lijdend menselijk wezen.

Maar wat is helen? Helen is heil brengen. We gebruiken dat woord ´heil´ niet meer al te vaak, behalve misschien in de vorm van een theologisch begrip: heiland. Een heler brengt heil; heil is gezondheid in de complete zin van het woord; veel meer dus dan ´de symptomen van ziekte zijn verdwenen´. Het middelhoog Nederlandse woord ´heil´ heeft te maken met redding (zijn heil in de vlucht zoeken; heilwens, heilzaam) en volmaaktheid.

Begin januari 2008 wordt Lown door de Duitse arts Hontschik geïnterviewd in Boston. Eén gedeelte van de gesprekken is bij mij blijven hangen. Lown zegt: "Ik heb mij mijn hele leven met de ziektebeelden van het hart beziggehouden, met mensen die ziek waren. Risicofactoren, waarover voortdurend onderzoek plaats vindt, zoals cholesterol of hypertensie, zijn onbelangrijk! Voor het ontstaan van heel veel hart- en vaatziektes zijn treurige en tragische omstandigheden van het leven verantwoordelijk: eenzaamheid, wanhopigheid of uitzichtloosheid."

Eenzaamheid kan niet geopereerd worden; voor wanhopigheid hebben we geen geneesmiddelen of apparaten. En binnen het kader van een evidence-based ´Disease Management Programm´ heeft uitzichtloosheid geen plaats. De geneeskunde concentreert zich steeds meer op meetbare gegevens en resultaten, daarbij dreigt de zieke mens een soort van defecte machine in de werkplaats van de arts te worden.

"Het verschil tussen behandelen en helen is fundamenteel", aldus Lown. "De geneeskunde heeft meer heelmeesters en minder dokters nodig." Heeft Bernard Lown ook dit keer weer gelijk? <<